

Hur kan Sverige införa ett mål om minskade växthusgasutsläpp från konsumtion? – Möjliga vägar framåt.

2015-09-14

Denna text har tagits fram i det informella nätverk som organisationerna bakom Klimatmålsinitiativet utgör. Syftet är att presentera olika tänkbara alternativ för hur Sverige ska kunna minska landets konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp och hur ett mål för det skulle kunna vara formulerat.

Bakgrund

Det råder bred konsensus i Sverige och EU om att medborgarnas konsumtion måste bli mer hållbar. Forskningsinstitut, myndigheter, offentliga utredningar med flera har lagt fram en mängd förslag på styrmedel som skulle kunna leda till en mer hållbar konsumtion. Däremot saknas det kvantifierade mål för arbetet.

Oavsett definition kan konsumtionen knappast sägas vara hållbar om den orsakar globalt ohållbara nivåer av växthusgasutsläpp. För utsläpp som sker inom landet har Sverige en vision om noll nettoutsläpp av växthusgaser till år 2050 samt ett konkret etappmål till 2020. Det saknas dock både vision och mål för de totala växthusgasutsläpp som svensk konsumtion ger upphov till, alltså även inräknat utsläpp som sker utanför landet. Dessa utsläpp har ökat de senaste 20 åren till skillnad från utsläppen inom landet som minskar. För att kunna uppnå en hållbar svensk konsumtion – samt uppfylla generationsmålet och miljö kvalitetsmålet om begränsad klimatpåverkan – behöver växthusgasutsläppen från den totala svenska konsumtionen lyftas in i miljömålsarbetet. Det behöver sättas upp mål och vision även för konsumtionsutsläppen. Eftersom detta rör miljömålen bör frågan rimligen behandlas av Miljömålsberedningen inom ramen för uppdraget om ett klimatpolitiskt ramverk och strategin för en långsiktig klimatpolitik. Här följer reflektioner över hur ett mål skulle kunna se ut och tas fram.

Etappmål inom miljömålssystemet eller annan typ av mål?

Det finns en stark logik i att införa ett nytt etappmål inom miljömålssystemet, men viktigast är förstås att ett mål om att minska konsumtionens klimatpåverkan gör skillnad och uppnås.

Det mest uppenbara alternativet är att lägga till ett nytt etappmål under miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan. I strecksatsen till detta mål sägs det att "*Sveriges klimatpolitik utformas så att den bidrar till att koncentrationen av växthusgaser i atmosfären på lång sikt stabiliseras på nivån högst 400 miljondelar koldioxidkvivalenter.*" Detta miljö kvalitetsmål är alltså redan formulerat på ett sådant sätt att Sveriges ansvar för våra utsläpp inte begränsas till de utsläpp som sker inom landet. Det finns förstås inget som hindrar att ett etappmål bland miljömålen kompletteras med en långsiktig vision för konsumtionsutsläppen, och eller andra typer av mål relaterade till konsumtionens klimatpåverkan. Det finns även en möjlighet att addera ett mål för ett hållbart ekologiskt fotavtryck för svensken där koldioxidfotavtrycket ingår som den största komponenten.

Mål med absolut nivå eller procentuell minskning?

Göteborgs stad har infört ett etappmål för de konsumtionsbaserade växthusgasutsläppen om maximalt 3,5 ton per person år 2035. Det är ett exempel på ett mål med absolut nivå till skillnad från exempelvis det svenska etappmålet om att minska utsläppen i den ickehandlande sektorn med 40 procent till 2020.

Klimatmålsinitiativet

En fördel med absolut nivå är att siffran för exakt hur stora utsläppen är när målet sätts upp blir mindre viktig. Väljer man däremot procentuell minskning är basåret av relativt stor vikt. Å andra sidan blir mätmetoden desto viktigare vid uppföljningen av målet om man satt en absolut nivå. Ett alternativ är att välja en absolut nivå men lägga till en bisats om att man med detta menar att utsläppen på denna nivå bör ligga inom mätmetodikens osäkerhetsmarginal. Sätter man exempelvis ett mål om maximalt 3,5 tons utsläpp växthusgaser per capita år 2035 och osäkerhetsmarginalen vid mätningen uppskattas till 10 procent så blir målet alltså i praktiken ett intervall mellan 3,15-3,85 ton. En annan fördel med en absolut nivå är att det idag kan vara lättare att avgöra vad som är en hållbar nivå på utsläppen (i ton växthusgaser) än att avgöra hur mycket svenska utsläpp måste minska procentuellt för att vara hållbara. Ytterligare en fördel med en absolut nivå är att individer, företag, investerare då enklare kan relatera till deras potentiella bidrag för att bygga ett mer hållbart samhälle genom rätt investeringsbeslut, tillräckligt ambitiös innovation med mera.

Vad är en hållbar nivå på utsläppen och vilken tidsgräns bör man sätta?

Ett etappmål för utsläppen ur konsumtionsperspektivet bör formuleras så att målen i det svenska miljö kvalitetsmålet "Begränsad klimatpåverkan" kan nås. Där sägs det att "Den globala ökningen av medeltemperaturen begränsas till högst 2 grader Celsius jämfört med den förindustriella nivån." och "Sveriges klimatpolitik utformas så att den bidrar till att koncentrationen av växthusgaser i atmosfären på lång sikt stabiliseras på nivån högst 400 miljondelar koldioxidekvivalenter". Avgörande för vilken nivå och år som väljs för ett etappmål är också i vilken takt utsläppsminskningarna bör ske. Ska exempelvis minskningarna vara som störst i början för att sedan plana ut eller vara lika stora hela tiden?

Det praktiska arbetet kring målformuleringen

Ett alternativ är att Miljömålsberedningen själva enas kring en formulering om etappmål och föreslår Riksdagen att anta det. Är detta ej möjligt på grund av tidsbrist eller andra faktorer kan Miljömålsberedningen ta hjälp av annan aktör –exempelvis Miljö- och jordbruksutskottet, Miljödepartementet eller Naturvårdsverket –för att föreslå en målformulering.

Frågeställningar som dykt upp efter det att Klimatmålsinitiativet lanserats

Är inte mätmetoden för de konsumtionsbaserade utsläppen för oprecis?

Att mätmetoden inte är lika exakt som för de nationella utsläppen är inte nödvändigtvis ett problem då trender för utsläppen enkelt kan urskiljas. Man kan också sätta ett mål som i praktiken tar hänsyn till osäkerhetsmarginalen hos mätmetoden. Mätmetodiken påverkar inte heller nivån på det mål man sätter. Det bör också påpekas att det är skillnad mellan hur man mäter en enskild individs klimatpåverkan och hur man beräknar en nations. Den input-outputmetod som används för att bedöma alla svenskers konsumtions utsläpp fungerar bra på aggregerad nivå även om den inte lämpar sig för att beräkna en enskild individs klimatpåverkan.

Saknas det styrmedel för att minska konsumtionsutsläppen?

Som aktörerna bakom Klimatmålsinitiativet skrev [i sin slutreplik i DN](#) saknas det definitivt inte styrmedel. Över 60 styrmedel för hållbar konsumtion listas i en nyligen utgiven [rapport från Stockholm Environmental Institute](#). Ett missförstånd är att styrmedel för att minska konsumtionsutsläppen måste vara nischade till att enbart påverka utsläpp som sker utanför Sverige. De flesta listade styrmedlen som exempelvis gröna skatter, grön upphandling med mera påverkar både konsumtion av importerade såväl som inhemskt tillverkade varor. Det finns ingen anledning att välja bort styrmedel som också driver konsumtion av svensktillverkade varor och tjänster till att bli mer miljövänlig.

Om Klimatmålsinitiativet

Klimatmålsinitiativet är ett ställningstagande för att Sverige ska införa ett mål om att minska de konsumtionsbaserade växthusgasutsläppen. 21 organisationer står bakom följande gemensamma ställningstagande: *Vi vill att Sverige ska ta hänsyn till landets hela klimatpåverkan och lägga till ett nytt etappmål om att minska de svenska konsumtionsbaserade växthusgasutsläppen. Det nya etappmålet ska formuleras med utgångspunkt i att alla människor i världen har rätt till ett lika stort utsläppsutrymme och att tvågradersmålet ska kunna nås. Vi vill också att tillräckliga resurser avsätts för att de konsumtionsbaserade växthusgasutsläppen ska kunna mätas och följas upp på ett regelbundet och meningsfullt sätt.*

Organisationerna som undertecknat ställningstagandet: Världsnaturfonden WWF, Sveriges Konsumenter, Lantbrukarnas riksförbund LRF, Svenska kyrkan - Internationellt arbete, Naturskyddsföreningen, Greenpeace, Jordens vänner, Diakonia, Fältbiologerna, Medveten konsumtion, Vi konsumenter, Forum Syd, Afrikagrupperna, Latinamerikagrupperna, Det Naturliga steget, Cogito, Klimataktion, Föräldravrálet, Artister för milón, Steg 3 samt PUSH Sverige.

För mer information se www.klimatmal.se eller kontakta Robert Höglund, samordnare för Klimatmålsinitiativet. Robert@klimatmal.se, 08 519 727 16